

Nagy Zoltán – Andorkó Nóra

Iskolai nevelés új tanulási környezetben – beszámoló a XIII. Országos Neveléstudományi Konferenciáról

2013. november 7-e és 9-e között az egri Eszterházy Károly Főiskola adott otthont a XIII. Országos Neveléstudományi Konferenciának (ONK) *Változó életformák – régi és új tanulási környezetek* címmel. Az ONK a Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Bizottságának kiemelkedő éves rendezvénye, amelyen a neveléstudomány jeles képviselői nagy számban vesznek részt. A konferencia célja – amelyről a rendezvény előtt már az igényes, áttekinthető honlapon is tájékoztatást kaptunk – a hazai neveléstudományi kutatások mellett a közoktatás és a pedagógusképzés múltjából származó értékek és a jövőbeli feladatok bemutatása volt (1). A gyorsan (és egyre növekvő mértékben) változó világban a technikai (és különösen a tömegkommunikációs) eszközök fejlődésének a következménye az, hogy az oktatásban új tanulási formák, stílusok jelennek meg a régiek mellett. A konferencián részt vevő előadók – mind a kutatók, mind a pedagógusok – igyekeztek különböző szempontból megközelíteni a konferencia témáját.

A konferencia tematikája több szállal is kapcsolódott az anyanyelv-pedagógiához és az anyanyelvi neveléshez. A tanulási környezet folytonos változásának, az elektronikus oktatási megoldások előtérbe kerülésének számos olyan aspektusa van, amely mind az anyanyelv-pedagógia, mind a kommunikáció területén a legalapvetőbb kérdések érdemi újragondolására készíti a kutatókat. A rendezvényen több előadó is megfogalmazta, hogy a papíralapú tankönyveket belátható időn belül felváltják az elektronikus tananyagok. Mivel mind az olvasás technikája, mind az írás más-más jellegzetességeket mutat a digitális világban, mint a tankönyvre alapozó oktatásban, a jelenségre való reflektálást nem kerülheti el az anyanyelv-pedagógia sem.

Az ONK egyrészt a tematikájában, másrészt a szervezésben reflektált az elektronikus kommunikációs környezet nyújtotta lehetőségekre. Újdonság volt például a konferencia online internetes közvetítése, amelynek az volt a célja, hogy más országokból, földrészekről is élő adásban követhető legyen az esemény. Pénteken egy *Virtuális szekció* keretein belül Csíkszeredáról kapcsolódott be a Romániai Magyar Pedagógusszövetség. Az élő közvetítésnek köszönhetően az előadás hallgatói egy közösségi felületen keresztül kérdéseket is feltehettek.

A nulladik napon (csütörtökön) a konferencia címében jelzett témához kapcsolódó előadásokat hallgathattak meg a résztvevők. Elsőként Buda András a tanítás elektronikus környezetéről tartott előadásában elmondta, miként hasznosíthatják a közoktatásban egyre inkább elterjedt új IKT-eszközöket (az interaktív táblát, a szavazóegységet stb.) a felsőoktatásban is. Ezt követően Komenczi Bertalan, Tóvári Judit és Szabó Bálint osztotta meg tapasztalatait *Virtuális tanulási környezet a felsőoktatásban* című előadásában, majd a hallgatóság Liptai Edit és kutatócsapata jóvoltából a storyline módszerrel ismerkedhetett meg. Az aznapi programot Ollé János előadása zárta, amelyben az előadó a digitális állampolgárságról, a nyílt oktatásról beszélt.

1. kép

A konferencia résztvevői kipróbálják az új oktatási technológiákat

A konferencia megnyitóját pénteken tartották, amelyen köszöntőt mondott Eger város polgármestere, Habis László, valamint az Eszterházy Károly Főiskola rektora, Liptai Kálmán. A rendezvény plenáris előadásai és szimpóziumai Kis-Tóth Lajos elnök beszédével vették kezdetüket. A megnyitót követően két elismert külföldi kutató plenáris előadását hallgathattuk meg: egyikük a Boston College professzora, Andy Hargreaves, másikuk a Poitier-i Egyetem munkatársa, Jean-Francois Rouet. A konferencia további napjain is lehetőség nyílt igen magas színvonalú plenáris előadásokat meghallgatni. Barabási Albert-László, a Harvard Egyetem világhírű hálózatkutatója a manapság egyre népszerűbb hálózati tudományról tartott figyelemfelkeltő előadást, míg Simonetta Pollenghi, a Milánói Katolikus Egyetem oktatója az olasz oktatás és nevelés történetét mutatta be.

2. kép

Barabási Albert-László előadása

A megnyitót követően tematikus előadások, szimpóziumok és poszterbemutatók következtek. A konferencián összesen 70 tematikus előadást hallgathattak és tekinthettek meg, valamint 51 szimpózium közül választhattak a résztvevők. A több mint 480 előadó is biztosíték volt arra, hogy a rendezvényen mindenki megtalálja az érdeklődési körének megfelelő előadást.

Gazdag tartalmú volt a Falus Iván tanár úr által vezetett *Fókuszban a pedagógus-életpályamodell* című szimpózium, amely napjaink egyik legaktuálisabb kérdésével, a pedagógusok minősítési rendszerével foglalkozott. Kotschy Beáta *A pedagógusok szakmai fejlődésének sztenderdjei és az életpályamodell kapcsolata* című előadásában – nemzetközi és hazai szakirodalomra támaszkodva – felvázolta annak a munkának a folyamatát, amelynek célja a pedagóguskompetenciák tartalmának, fejlődési folyamatának és fejlettségi szintjeinek a meghatározása. Bemutatta és elemezte azokat a pedagóguskompetenciákat, amelyek 2014-től a hazai pedagógusminősítés alapjául szolgálnak majd. Antalné Szabó Ágnes előadásában a szaktanári kompetencia alkotóelemeit vizsgálta. Szó esett a tanulás támogatásának mint pedagóguskompetenciának a megjelenési formáiról és más kompetenciákkal való kapcsolatáról. Az előadó példákat mutatott be arra, hogyan segítheti a megismerést az iskolai tanórák videofelvételeinek az elemzése, illetve milyen kapcsolatban állnak a módszertani megoldások a tanári és a tanulói kommunikációval. Az előadás rámutatott arra is, hogy a hagyományos (különösen a frontális) óraszervezés nem kedvez a diákok kommunikációjának és tanulási képességük fejlesztésének, mivel a tanárközpontú órákon igen alacsony a tanulói megszólalások száma és időtartama. Kerekes Balázs *Az ePortfólió szerepe a pedagógus IKT-kompetenciáinak vizsgálatában* című előadásában bemutatta a minősítési eljárásban alkalmazott e-portfólió koncepcióját és a portfóliók értékelési módszereit. Rámutatott arra a kutatási lehetőségre is, amely az e-portfólió és a pedagógusok IKT-kompetenciáinak az összefüggéseit vizsgálja. Végezetül elemezte egy 2013. évi, az IKT-kompetenciával kapcsolatos mérés eredményeit. A szimpózium utolsó előadásában Nagy Zoltán a pedagógus-életpályamodell bevezetésének területi vonatkozásait és a mobilitásra gyakorolt hatását taglalta. Az előadásokra és az ezekben felvetett kérdésekre Halász Gábor reflektált részletes opponensi hozzászólásában.

3. kép
Falus Iván tanár úr a konferencián

A szimpóziumok és a tematikus előadások közül több is kapcsolódott – szorosabban vagy lazábban – az anyanyelv-pedagógiához. Ezek egy része a nyelvi kompetencia vizsgálatára fókuszált, másik részük az idegen nyelvek tanítására, a harmadik érintkezési pontot pedig a pedagógusok és a tanár szakos hallgatók kompetenciáinak a vizsgálata jelentette.

Az első témakörhöz tartozó előadások a *Nyelvi kompetencia vizsgálata a sajátos nevelési igényű tanulók különböző csoportjaiban* című szimpózium keretében hangzottak el. Az előadók kutatásai enyhén értelmi fogyatékos, tanulásban akadályozott, illetve autista gyerekek vizsgálatán alapultak. Pénzes Éva *A figuratív*

nyelvhasználat vizsgálata enyhén értelmi fogyatékos és tipikusan fejlődő gyermekeknél című előadásában a kognitív fejlődéseméletekre és a kognitív metaforaelméletre támaszkodva azt vizsgálta, hogyan jelenik meg a figuratív nyelv használata és dekódolása a tipikusan fejlődő, illetve az enyhén értelmi fogyatékos gyermekek körében. Erdős Enikő és Papp Gabriella együtt és külön oktatott, tanulásban akadályozott gyermekek körében végzett összehasonlító szókincsvizsgálatokat. Megállapították, hogy az együtt nevelt tanulók passzív szókincsé lényegesen nagyobb, különösen az elvont főnevek körében. Szintén az integrált és a szegregált oktatási környezet hatását vizsgálta Kárpáti Éva és Stefanik Krisztina. Kutatásukban igazolták, hogy az autista gyerekek integrált iskolai környezetben többször kezdeményeznek kommunikációt, illetve több a kortársak felé irányuló megnyilatkozásuk is. Buzek Vera és Szenczi Beáta kvantitatív módszerekkel kutatta a tanulási zavarral küzdő 10–16 éves tanulók idegen nyelvi énképének jellemzőit, és megállapították, hogy e tanulók énképének fejlődését fokozottabb mértékben kell segíteni az iskolában.

A nyelvpedagógiai előadások túlnyomó része az idegen nyelvi oktatás kérdéseivel foglalkozott. A 14 idegen nyelvi oktatáshoz kapcsolódó tematikus előadást négy különböző időpontban tartották. Az előadások olyannyira sokszínűek voltak, hogy részletes áttekintésükre nincs lehetőség. A tematikus gazdagságra utal az, hogy az előadások egy része didaktikai kérdésekkel, más részük idegen nyelvi méréssel, illetve modern oktatástechnikai megoldásokkal foglalkozott, ugyanakkor sok más nézőpont is megjelent a beszámolómban. Az előadásokból számos módszertani ötletet meríthetnek az anyanyelvi tantárgy-pedagógia kutatói is. A magyar nyelv pedagógiájához szorosabban Vincze Mária a fonológiai tudatosság fejlesztéséről mint nyelvpedagógiai technikáról szóló előadása kötődött. Az előadó arra keresett választ, hogy a fonológiai tudatosság fejlettsége hogyan hat az olvasás- és az íráskészségre.

A pedagógusok és a tanár szakos hallgatók azon vizsgálatainak egy része, amelyeknek nyelvi vonatkozásai is vannak, *A tanárkutatások változó hangsúlyai, a professzionalizációs minták változásai* című szimpóziumon hangzottak el. Németh Nóra Veronika *Pedagógusjelöltek olvasói klasztercsoportjainak jellemzői egy határ menti régióban* című előadásában rámutatott arra, hogy a hallgatók többsége inkább konzumolvasó, mintsem elkötelezett, olvasásra nevelő típus. Vizsgálatai során elemezte a hallgatók olvasási szokásait, különös tekintettel az elektronikus szövegek olvasására. Az olvasási szokások változásának természetesen számos nyelvi vonatkozása is van (például az olvasási szokások és a nyelvi készségek összefüggése), ezek részletesebb vizsgálata további kutatásokra ösztönöz. Kovács Edina és Nagy Zoltán *A tanárképzésben részt vevő hallgatók anyanyelvi képzési igényei és preferenciái* című előadásukban 2013-as empirikus vizsgálatuk eredményeit mutatták be. Az osztatlan tanárképzésben kritériumjellegű követelményként jelent meg az anyanyelvi ismeretek oktatása és az anyanyelvi fejlesztés, ehhez kapcsolódóan 166 fős mintán vizsgálták a már képzésben lévők elvárásait. Vizsgálatukból kitűnik, hogy a hallgatók alapvetően retorikai és gyakorlati kommunikációs készségeik fejlesztését igényelnék. A képzési igények és az elvárások feltárásán túl a hallgatóknak az anyanyelvhasználattal kapcsolatos attitűdjét is vizsgálták. Ennek eredményeként kirajzolódott, hogy a hallgatók nyelvszemléletében a sztenderd nyelvváltozat kitüntetett helyen szerepel, ennek használatát várják el a tanártól az iskolában, de a hallgatók többsége alapvetően elfogadó a nyelvjárási beszéd tekintetében.

Az előadások két csoportjában – a tudásszerkezet-vizsgálatok és a tankönyvkutatások témakörében – csak érintőlegesen foglalkoztak nyelvi kérdésekkel, ugyanakkor az előadók reflektáltak arra, hogy az említett témák nyelvi vonatkozásai megkerülhetetlenek. Napjainkban számos olyan kutatás zajlik, amelynek célja a tanulók tudásszerkezetének és metafogalmi ismereteinek a feltárása, elsősorban a természettudományok és a természettudományos tantárgyak területén. A Tóth Zoltán által vezetett *Tudásszerkezet-vizsgálatok* szimpózium keretein belül különösen Daru Katalin és Tóth Zoltán *Óvodások időjárással kapcsolatos szóasszociációinak elemzése* című előadásában volt szó a kognitív tudományok eredményeinek a hasznosításáról, illetve az előadók reflektáltak a nyelvi megismerés és kategorizáció tudományos hátterére. A poszterszekcióban Szűcs

Tímea bemutatta, hogyan jelennek meg a metafogalmi ismeretek a forgalomban lévő földrajztankönyvekben. A poszter a szaknyelvtanítás problémakörének állandó újragondolására sarkallt. A *Tankönyvek vizsgálata* című szimpóziumban a tankönyvi szövegek megértését helyezték a középpontba, illetve az előadásokban a társadalmi nemi megközelítésű kutatások is helyet kaptak. Bús Enikő például egy 9. osztályos nyelvtankönyv morfológiai és szintaktikai fejezeteit vizsgálta, előadásában tanulhatósági szempontok alapján elemezte őket.

A színvonalas előadásokon túl a konferencián egy ünnepélyes díjátadót is rendeztek. A XIII. Országos Neveléstudományi Konferencián tartott közgyűlés keretében adták át a Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete, ismertebb nevén a HERA által adományozott Báthory-díjat, amelyet Báthory Zoltánról neveztek el. Az idei évben a Szegedi Tudományegyetem professzora, Nagy József vehette át az elismerő kitüntetést. A konferencia a tudományos előadások mellett gazdag kulturális programmal is szolgált, többek között színházi előadással, komolyzenei koncerttel és borkultúraesttel.

4. kép

A 2013-ban alapított Báthory-díjat Kozma Tamás, a HERA elnöke mutatta be

Összességében az érdeklődők rendkívül tartalmas és sokszínű konferencián vehettek részt. A négy nap több száz előadásában számos hasznos információ hangzott el a korábbi és az újabb tanulási módszerekről, a pedagógusok életpályájáról, a változó tanulási környezetről. Az előadások alapján is nyilvánvalóvá vált, hogy az „új tanulási környezetek” több egy jól hangzó kifejezésnél: a magyar oktatásban és ennek részeként az anyanyelvi nevelésben is elkerülhetetlen a szemléletbeli, a tartalmi és a módszertani megújulás.

Az ONK programja és absztraktkötete elérhető a konferencia honlapján (1), az előadások többsége megtekinthető videón is (2). A beszámoló képeinek forrása a konferencia nyilvános fotógalériája (3).

Irodalom

- (1) A XIII. Országos Neveléstudományi Konferencia honlapja. <http://onk2013.ektf.hu/> (2013. december 1.)
- (2) A XIII. Országos Neveléstudományi Konferencia videoanyaga. <http://onk2013.ektf.hu/videok/> (2013. december 1.)
- (3) A XIII. Országos Neveléstudományi Konferencia fotógalériája. <http://onk2013.ektf.hu/kepgaleria/> (2013. december 1.)

Nagy, Zoltán – Andorkó, Nóra: Education in a new learning environment at school – A report on the 13th National Education Conference

Az írás szerzőiről

Nagy Zoltán

Debreceni Egyetem, Debrecen, Magyarország

zoltann.88[kukac]gmail.com

Andorkó Nóra

Debreceni Egyetem, Debrecen, Magyarország

andorko.nora[kukac]gmail.com